

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.13, november 2018

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Henrik Yde

Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Kirke-Trøst”

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Den kirkelige situation og digtets anledning
- 2 Indhold og form
- 3 Stil og genre
- 4 Anvendt litteratur

1 Den kirkelige situation og digtets anledning

“Kirke-Trøst” var indledningsdigt til første bind af *Theologisk Maanedsskrift*, hvis første hæfte udkom den 22. marts 1825. Digtet blev dog først trykt og offentliggjort sammen med tredje hæfte, der blev annonceret til salg den 24. maj.

Grundtvigs digt viser i koncentreret form, hvordan han opfattede den for ham sande kristendoms situation i samtidens Danmark: i billedet af en affældig og syg moder, der ligger på sit dødelige sygeleje, men hvor hendes døtre, de troende, får trøst og håb om helbredelse. Sammen med indledningsdigtet til andet bind, “Kors-Banneret”, der udkom omkring den 22. august, angav han dog også, hvordan han som korsridder i fællesskab med ligesindede ville kæmpe for plads til sand kristendom i kirken. De to temaer, trøst og kamp og ofte i sammenblandede former, er karakteristiske udtryk for Grundtvigs indstilling i denne periode. I hans værker viser holdningerne sig i opfordring til opgør mod det etablerede og reelt håb om forandring (jf. Begtrup 1901, s. 130-132).

Grundtvig talte ind i en brydningstid. *Theologisk Maanedsskrift* var grundlagt som talerør for de teologisk lærde, der kæmpede for de ‘gammeldags’ troende af forskellig luthersk observans mod såkaldt rationalistiske kristendomsopfattelser i statskirken.

De rationalistisk prægede retninger var ikke blot repræsenteret på det teologiske fakultet, men havde også fremtrædende tilhængere i præstestanden. A.G. Rudelbach og Grundtvig havde fundet sammen om at være redaktører af tidsskriftet, der ligeledes havde J.C. Lindberg som fast bidragsyder. Grundtvigs holdninger gik igen i Rudelbachs fortale i første hæfte af tidsskriftet, der fastslog, at tidsskriftet på én gang ville bringe både sværd og fred (Rudelbach 1825, s. 16; om tidsskriftet og den bredere kirkekamp, se Baagø 1958, især s. 55-127).

2 Indhold og form

Digtet er opdelt i to dele, både hvad angår indhold og form. I strofe 1-2 overvejer det lyriske jeg sin egen situation i forhold til de udfordringer, der er til stede for den sande kristendom inden for kirken. I strofe 3-11 gengiver digteren et syn, hvori han ser et allegorisk billede af kirken som den gamle, syge mor. Kirken kaldes Zion, og de troende kristne tiltales som hendes eller Zions døtre med Gud som deres far.

Opdelingen markeres også i strofernes form. De to indledende strofer består af syv verslinjer, mens de øvrige har seks. Stroferne 3-11 er igen inddelt i to forskellige formmæssige udtryk, idet rimfølgen veksler mellem stroferne. Stroferne 3, 5, 7, 9 og 11 har rimfølgen aBaBcc, hvor lille bogstav betyder mandlig udgang og stort bogstav kvindelig. Modsvarende har de mellemliggende strofer 4, 6, 8 og 10 rimfølgen AbAbCC. Denne forskel afspejler indholdet i stroferne. Hovedindholdet i strofe 3, 5, 7, 9 og 11 består af forskellige udtryk for trøst, der i de mellemliggende strofer veksler med beskrivelse af sygdomsproblemet og gennemprøver diverse handlemuligheder. Vendepunktet sker i den midterste strofe 7, der er omgivet af de mest fortvivlede udtryk for krise. Denne vekslen kan endda spores i de enkelte strofer. I strofe 6 beskrives eksempelvis, hvordan den syge mor er opgivet af alle de jordiske læger (vers 1-4), men får trøst og håb om liv efter døden hos Jesus (vers 5-6).

3 Stil og genre

Det allegoriske billedkompleks har forbindelse til Det Gamle Testamente. Zion hentyder til templet i Jerusalem som stedet for den jødiske gudsdyrkelse. Ofte betyder Zion hele Jerusalem, og i kristen sammenhæng bruges det om den kristne kirke.

Læs mere

Om Zion og dens billedmæssige tilknytninger hos Grundtvig, se f.eks. [indledningen til "Zions Sang"](#).

I digtet henvises der først og fremmest til Det Nye Testaments fortælling om Jesu mirakuløse helbredelse af kvinden med blødninger (Mark 5,25-34), men der hentydes også til opstandelsesberetningerne om Jairus' datter (Mark 5,21-24 og 35-43) og Lazarus (Joh 11,1-44). Det er et tema i digtet, at det guddommelige har nedslag i det jordiske og menneskelige. Således vises der blandt andet også hen til den bibelske forestilling, at Gud eller Kristus kommer til syne i en sky, jf. f.eks. forklarelsen på

bjerget (Matt 17,1-8) og beskrivelsen af Jesu genkomst (Luk 21,27).

I den indledende strofe 2 associeres til tidernes ende i form af Ragnarok i den nordiske mytologi, og i den allegoriske del er de sidste tider beskrevet med henvisninger til kristen eskatologi. Sidste strofe indeholder eksempelvis antydninger af billedsammenfald med fortællingen om forklarelsen på bjerget. Her mødes udsendinge fra den himmelske evighed med Jesus og hans udvalgte disciple, mens de endnu befinder sig i det historiske tidsforløb, og Guds røst udpeger Jesus som sin søn fra en lysende sky (Matt 17,1-8). I sidste verslinje griber billedet af guddomsbarnet desuden tilbage til Kristusforudsigelsen i Es 9,5; det henviser til Jesu fødsel i Betlehem; og tillige fremad mod Jesu genkomst. Samtidig kan barnet opfattes som et billede på den troende kristne menighed, der skal leve med Kristus i evigheden.

Genremæssigt er "Kirke-Trøst" mere et lyrisk, kristeligt digt end en egentlig salme. Flere stiltræk gør digtet mindre egnet til fælles salmesang, men varianttekster af stroferne 3-11 er dog udgivet som salme i forskellige salmesamlinger. Blandt andet den vekselvise rimfølge i strofe 3-11 gør det vanskeligt at sætte en melodi til, der er enkel nok til at kunne synges af en forsamling. Forsøget blev dog gjort allerede i 1825 af Peter Grønland, der komponerede en grundmelodi, som han tilmed tilpassede de tre strofeformer i digtet. Det er efter alt at dømme den ældste melodi, der er skrevet til et digt af Grundtvig, – til gengæld er det usandsynligt, at melodien nogensinde er blevet anvendt (se Erik Dal 1961, s. 108).

4 Anvendt litteratur

- Baagø, Kaj (1958) *Magister Jacob Christian Lindberg. Studier over den grundtvigske bevægelses første kampe*. København.
- Begtrup, Holger (1901) *N.F.S. Grundtvigs kirkelige Syn 1825. En historisk Indledning*. København.
- Dal, Erik (1961) "Peter Grønland: Kirke-Trøst. Den ældste komposition til et Grundtvig-digt" i *Grundtvig-Studier*, s. 105-111. København.
- Rudelbach, A.G. (1825) "Fortale" i *Theologisk Maanedsskrift*, bind 1, s. 1-16. København.